

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIEKTĀ NODAĻA

LIETA “RUTULE pret LATVIJU”

(Iesniegums Nr.58195/16)

SPRIEDUMS

STRASBŪRA

2024.gada 24.oktobris

Šis spriedums ir galīgs, taču tajā var tikt izdarītas redakcionālas izmaiņas.

Lietā “Rutule pret Latviju”,

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa), sanākusi kā Komiteja šādā sastāvā:

Stéphanie Mourou-Vikström, priekšsēdētāja,

María Elósegui,

Artūrs Kučs, tiesneši,

un *Martina Keller*, nodaļas sekretāra vietniece,

Nemot vērā:

iesniegumu (Nr.58195/16), ko Tiesā atbilstoši Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34.pantam pret Latvijas Republiku 2016.gada 4.oktobrī iesniedza 1984.gadā dzimušī Latvijas valstspiederīgā Kristīne Rutule (“iesniedzēja”), kura dzīvo Rīgā;

lēmumu nodot sūdzību par kratīšanu iesniedzējas dzīvoklī, datora izņemšanu un viņas nespēju piekļūt uz šī datora glabātajiem datiem Latvijas valdībai (“Valdība”), ko pārstāvēja tās iepriekšējā pārstāve K. Līce un vēlāk tās pašreizējā pārstāve E.L. Vītola, un iesniegumu pārējā daļā atzīt par nepieņemamu;

Valdības apsvērumus;

2024.gada 3.oktobrī apspriedusies slēgtā tiesas sēdē,

Pasludina šādu spriedumu, kas pieņemts augšminētajā datumā:

LIETAS BŪTĪBA

1. Lietas pamatā ir iesniedzējas sūdzības par Konvencijas 8.panta iespējamu pārkāpumu attiecībā uz kriminālprocesa ietvaros veikto kratīšanu viņas mājoklī un viņas datora izņemšanu.

2. Iesniedzēja ir juriste. Viņa klientiem juridisko palīdzību sniedza no sava dzīvokļa.

3. 2016.gada 13.janvārī par iespējamu viltošanu un krāpšanu pret trešo personu tika ierosināts kriminālprocess. 2016.gada 22.februārī izmeklētājs ierosināja iesniedzējas dzīvoklī veikt kratīšanu un izņemt dokumentus un elektroniskās ierīces, kas varētu saturēt iepriekš minētajai izmeklēšanai būtisku informāciju. Lūgumā atzīmēts, ka iesniedzēja uzņēmumam un indivīdam, kas, iespējams, iesaistīti augšminētajos nodarījumos, sniedza juridisko palīdzību civillietā par tiem pašiem apstākļiem, ko izmeklē krimināllietā, un ka meklētie dokumenti ir saistīti ar šī uzņēmuma akcionāru sanāksmi, kas noturēta iesniedzējas dzīvoklī.

4. Ar 2016.gada 24.februāra lēmumu izmeklēšanas tiesnesis atļāva iesniedzējas dzīvoklī veikt kratīšanu ar mērķi:

“atrast un izņemt dokumentus, elektroniskos datu nesējus (datorus, atmiņas kartes, diskus un citus), kas var saturēt informāciju par līgumiem, kas noslēgti starp [iespējams iesaistīto uzņēmumu] un [iespējams iesaistīto indivīdu], dokumentus, elektroniskās datu glabāšanas ierīces (datorus, atmiņas kartes, diskus un citus), kas var saturēt informāciju par [datums] tikšanos, kas notika starp [iespējams iesaistītā uzņēmuma], kā arī citus dokumentus un elektroniskos datu nesējus, kas varētu saturēt informāciju par notikumiem un personām, kas izmeklēšanā ir būtiski un kam ir pierādījuma nozīme krimināllietā Nr. ...”.

5. 2016.gada 9.martā divi policisti izdarīja kratīšanu un izņēma, citastarp, iesniedzējas datoru. Iesniedzēja izmeklētājam sūdzējās un pieprasīja, lai viņas datoru viņai atgrieztu vai viņai izsniegtu uz tā glabāto datu kopijas. Viņa paskaidroja, ka viņai dati nepieciešami, lai sniegtu juridiskos pakalpojumus klientiem. Izmeklētājs viņas lūgumu noraidīja. Tomēr ar 2016.gada 4.maija lēmumu uzraugošais prokurors pieprasīja, lai iesniedzējai izsniedz jebkuru datu, kas nepieciešami juridisko pakalpojumu sniegšanai un nebija saistīti ar augšminēto krimināllietu, kopiju. 2016.gada 16.maijā iesniedzēja izmeklētājam iedeva cieto disku, ko viņai ar uz tā saglabātiem datiem atgriezta 2016.gada 3.jūnijā. Pats dators iesniedzējai tika atgriezts 2016.gada 16.novembrī.

6. 2016.gada 18.martā iesniedzēja pārsūdzēja lēmumu, ar kuru atļauta kratīšana un izņemšana. Ar 2016.gada 4.aprīļa galīgo lēmumu Rīgas apgabaltiesas tiesnesis noraidīja šo sūdzību, secinot, ka atļauja izdarīt kratīšanu bija tiesiska un pamatota.

7. 2016.gada 23.martā iesniedzēju atzina par personu, pret kuru uzsākts kriminālprocess. Atbilstoši informācijai, kas pieejama Tiesai, šis kriminālprocess joprojām ir aktīvs.

TIESAS VĒRTĒJUMS

IESPĒJAMĀS KONVENCIJAS 8.PANTA PĀRKĀPUMS

8. Tiesā iesniedzēja sūdzējās, ka kratīšana viņas dzīvoklī, viņas datora izņemšana un ilgstošs liegums viņai piekļūt viņas datiem radīja viņas Konvencijas 8.pantā garantēto tiesību pārkāpumu.

A. Pieņemamība

9. Valdība argumentēja, ka jautājumu atrisināja brīdī, kad uzraugošais prokurors izskatīja iesniedzējas sūdzību un pieprasīja izmeklētājam izsniegt viņai datu kopiju. Tajā brīdī viņas tiesību iespējamā pārkāpuma sekas tika atlīdzinātas. Datoru viņai vēlāk atgrieza. Šis iesniegums tādēļ ir jāsvītro no Tiesā izskatāmo lietu saraksta.

10. Tāpat tā atsaucās uz šiem pašiem faktiem, lai argumentētu, ka iesniedzēju vairs nevar uzskatīt par iespējama pārkāpuma upuri Konvencijas 34.panta izpratnē. Uzliekot izmeklētājam par pienākumu izsniegt iesniedzējai datu kopiju, uzraugošais prokurors bija netieši atzinis, ka atteikums ir bijis prettiesisks un turpināts liegums piekļūt datiem arī būtu prettiesisks. Tādējādi viņai jau bija sniegts atlīdzinājums

11. Attiecībā uz šo iesniedzēja nekādus komentārus nesniedza.

12. Tiesa atkārtoti uzsver, ka, lai secinātu, ka ir piemērojams Konvencijas 37.panta 1(b).punkts, tai, pirmkārt, jānoskaidro, vai apstākļi, par kuriem iesniedzējs tieši ir sūdzējies, joprojām ir aktuāli un, otrkārt, vai iespējamā Konvencijas pārkāpuma sekas šajos apstākļos ir novērstas (atlīdzinātas)

(skatīt, citastarp, *Shevanova pret Latviju* (svītrotāšana) [Lielā palāta], iesniegums Nr.58822/00, 45.rindkopa, 2007.gada 7.decembris).

13. Iesniedzēja apstrīdēja kratīšanas un izņemšanas nepieciešamību un sūdzējās par viņas profesionālās darbības traucējumu, tostarp atsevišķu klientu zaudēšanu, ko radīja nespēja piekļūt datiem, kas glabājās uz viņas datora. Līdz ar to, lai arī viņai eventuāli izsniedza datu kopiju, nevar teikt, ka apstākļi, par kuriem viņa sūdzējās, vairs nav aktuāli un, pat pieņemot, ka tie nav, nešķiet, ka par jebkurām no iespējamo pārkāpumu sekām ir sniegts atlīdzinājums, jo īpaši attiecībā uz iesniedzējas profesionālās darbības traucējumiem. Tādēļ Tiesa noraida šo Valdības iebildumu.

14. Tiesa atkārtoti uzsver, ka iesniedzējam labvēlīgs pasākums pats par sevi nav pietiekams, lai atņemtu [pēdējam] upura statusu Konvencijas 34.panta izpratnē, ja vien nacionālās institūcijas nav tieši vai pēc būtības atzinušas Konvencijas pārkāpumu un sniegušas atbilstošu atlīdzinājumu. Tikai tad, ja izpildīti abi šie priekšnoteikumi, Konvencijas subsidiārās aizsardzības loma liedz iesnieguma izskatīšanu (skatīt, citastarp, *Selahattin Demirtaş pret Turciju* (Nr.2) [Lielā palāta], iesniegums Nr.14305/17, 218.rindkopa, 2020.gada 20.decembris).

Uzraugošā prokurora lēmums tieši risināja iesniedzējas lūgumu atļaut piekļūt datiem, taču nevērtēja kratīšanas un izņemšanas tiesiskumu vai nespēju piekļūt datiem pirms šī lēmuma. Papildus, kā norādīts iepriekš, Tiesā iesniegtie dokumenti neliecina, ka iesniedzējai tika piešķirts kāds atlīdzinājums attiecībā uz viņas sūdzībām par traucējumiem profesionālajai darbībai. Līdz ar to arī šis Valdības iebildums ir jānoraida.

15. Tiesa atzīmē, ka šī sūdzība nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35.panta 3.(a) punkta izpratnē vai noraidāma citu iemeslu dēļ. Tādēļ tā jāatzīst par pieņemamu.

B. Būtība

16. Vispārējie principi attiecībā uz kratīšanu un izņemšanu tiesiskumu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību kontekstā ir apkopoti lietā *Vinks un Ribicka pret Latviju*, iesniegums Nr.28926/10, 92.-104.rindkopa, 2020.gada 30.janvāris, *Michaud pret Franciju*, iesniegums Nr.12323/11, 130.rindkopa, ECHR 2012; *Robathin pret Austriju*, iesniegums Nr.30457/06, 44.rindkopa, 2012.gada 30.jūlijs, un *Leotsakos pret Grieķiju*, iesniegums Nr.30958/13, 36.-40.rindkopa, 2018.gada 4.oktobris. Izskatāmajā lietā, lai novērtētu, vai iejaukšanās iesniedzējas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību bija attaisnota Konvencijas 8.panta 2.punkta izpratnē, Tiesai jānoskaidro, cita starpā, vai pastāvēja ar likumu noteiktas vai praksē izveidotas pietiekamas procesuālās garantijas pret patvaļu attiecībā uz jurista-klienta attiecību aizsardzību (skatīt *Kruglov un citi pret Krieviju*, iesniegumi Nr.11264/04 un 15 citi, 137.rindkopa, 2020.gada 4.februāris).

17. Tiesa uzskata, un par to starp pusēm nav strīda, ka kratīšana iesniedzējas dzīvoklī un viņas datora izņemšana radīja iejaukšanos viņas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību Konvencijas 8.panta 1.punkta

izpratnē. Tāpat starp pusēm nav strīda, ka iejaukšanās bija noteikta ar likumu un vērsta uz leģitīma mērķa – noziedzīgu nodarījumu novēršana un citu cilvēku tiesību aizsardzība – sasniegšanu. Tomēr pusēm bija atšķirīgi viedokļi par to, vai iejaukšanās bija nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā.

18. Tiesa atzīmē, ka izmeklēšanas tiesneša lēmums vienkārši norādīja, ka krimināllietas materiāli pamatoja aizdomas, ka iesniedzējas dzīvoklī varētu būt dokumenti un elektroniskās ierīces, kas saturēja informāciju ar pierādījumu nozīmi. Izmeklēšanas tiesnesis nesniedza iemeslus šādiem secinājumiem un nevērtēja kratīšanas un izņemšanas nepieciešamību. Tāpat izmeklēšanas tiesnesis atļāva citu dokumentu un elektronisko datu nesēju, kas varēja saturēt informāciju par faktiem un personām, kam ir nozīme krimināllietā, izņemšanu (skatīt 4.rindkopu iepriekš). Atsauce uz “faktiem un personām, kam ir nozīme” ir nekonkrēta, jo kratīšanas lēmumā nav skaidru kritēriju (piemēram, saikne ar jau nodibinātiem faktiem vai pierādījumiem), kas būtu ierobežojusi amatpersonu, kas īstenoja kratīšanu un izņemšanu, izvērtējumu par šādiem faktiem un personām. Līdz ar to lēmums, šķiet, ir bijis nekonkrēts, principā atļaujot amatpersonām pašām noteikt tā tvērumu, ievērojot viņu vērtējumu par to, vai kādi neidentificēti fakti vai personas varētu būt nozīmīgi izmeklēšanai.

19. Tas, ka iesniedzēja ir juriste, kura sniedz juridisko palīdzību, ka izņemto datoru viņa izmantoja profesionālajai darbībai un dators saturēja datus par viņas klientiem, kam viņa sniedza juridiskos pakalpojumus, nav apstrīdēts. Valdība norādīja, ka pienācīga uz datora glabāto datu izpēte var aizņemt vairākas dienas. Tomēr tā nesniedza saprātīgu skaidrojumu, kādēļ šajā lietā bija nepieciešams liegt iesniedzējai piekļuvi viņas datiem teju trīs mēnešus. Ir saprātīgi secināt, ka šis ierobežojums piekļūt datiem būtiski kavēja iesniedzējas profesionālās darbības. Nešķiet, ka izmeklēšanas iestādes nevarēja paātrināt datora izpēti, izgatavot datu spoguļkopiju turpmākai izpētei un atgriezt datoru iesniedzējai vai vismaz izsniegt viņai datu kopiju drīz pēc kratīšanas.

20. Tāpat Tiesa ņem vērā, ka normatīvajā regulējumā nebija specifisku procesuālo garantiju attiecībā uz juristu telpu kratīšanu un to dokumentu vai datu, kas glabājas uz datu glabāšanas ierīcēm, izņemšanu, kas būtu bijušas piemērojamas iesniedzējai. Nacionālais regulējums pieprasīja saņemt atļauju kratīšanas un izņemšanas organizēšanai no izmeklēšanas tiesneša. Tomēr izskatāmajā lietā šis lēmums nesaturēja nevienu atsauci uz faktu, ka iesniedzēja kā juriste sniedza juridiskos pakalpojumus. Nacionālās iestādes labi zināja, ka iesniedzēja sniedza juridiskos pakalpojumus un pārstāvēja civillietās trešās personas, kuras, iespējams, skartas krimināllietā. Tomēr nešķiet, ka izmeklētājs, uzraugošais prokurors vai tiesnesis, izskatot iesniedzējas sūdzību par kratīšanu un izņemšanu, šim pievērsa jebkādu uzmanību (salīdzināt ar *Sérvulo & Asociados - Sociedade de Advogados, RL un citi pret Portugāli*, iesniegums Nr.27013/10, 99.-120.rindkopa, 2015.gada 3.septembris).

21. Šie secinājumi ir pietiekami, lai Tiesa secinātu, ka izskatāmajā lietā starp dažādām konkurējošām interesēm netika panākts taisnīgs līdzsvars un

iejaukšanās iesniedzējas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību nebija nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā.

22. Līdz ar to ir pieļauts Konvencijas 8.panta pārkāpums.

KONVENCIJAS 41.PANTA PIEMĒROŠANA

23. Savā iesniegumā iesniedzēja lūdza viņai atlīdzināt zaudējumus EUR 1000 apmērā un piešķirt kompensāciju par nemantisko kaitējumu EUR 15 000 apmērā. Viņa neiesniedza nekādus dokumentus, lai pamatotu savu prasību, vai citu prasību attiecībā uz nemantisko kaitējumu.

24. Valdība par šo apsvērumus nesniedza.

25. Attiecībā uz iesniedzējas taisnīgas atlīdzības prasību, kas sākotnēji iekļauta viņas iesniegumā, Tiesa atzīmē, ka atbilstoši Tiesas Reglamenta 60.punktam iesniedzējam Tiesas noteiktajā termiņā apsvērumu par lietas būtību sniegšanai ir jāsniedz skaidrs pamatojums attiecībā uz visām prasībām, pievienojot to pamatojošus dokumentus. Iesniedzēja šajā termiņā neiesniedza taisnīgas atlīdzības prasību. Nepastāvot pienācīgi izteiktai “prasībai”, Tiesa piešķirs taisnīgu atlīdzību pēc savas iniciatīvas tikai izņēmuma gadījumos (skatīt *Nagmetov pret Krieviju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.35589/08, 57.-82.rindkopa, 2017.gada 30.marts). Tā kā izskatāmā lieta nav izņēmuma gadījums, Tiesa uzskata, ka nav pamata iesniedzējai piešķirt kādu kaitējuma atlīdzinājumu.

26. Iesniedzēja neiesniedza prasību par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu. Līdz ar to Tiesa uzskata, ka arī šajā ziņā nav nepieciešamības viņai piešķirt kādu atlīdzību.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA VIENBALSĪGI

1. *Atzīst* iesniegumu par pieņemamu;
2. *Nolemj*, ka ir pieļauts Konvencijas 8.panta pārkāpums;

Sagatavots angļu valodā un atbilstoši Tiesas Reglamenta 77.punkta 2. un 3.apakšpunktam rakstveidā paziņots 2024.gada 24.oktobrī.

Martina Keller
nodaļas sekretāra vietniece

Stéphanie Mourou-Vikström
priekšsēdētāja